

Forskningskommunikation – för en forskningsbaserad skolverksamhet

Av Lars Kåreklint

INLEDNING OCH SYFTE

Kunskap har alltid varit en avgörande faktor i människors liv. Kunskapens former har emellertid varit under konstant förändring, precis som åsikter om vilka som ansetts vara bärare av den för tid och rum "giltiga" kunskapen. I det västerländska samhället har vetenskaplig kunskap under lång tid haft en framträdande roll; gårdagens prästerskap har idag i viss mån ersatts av vetenskapsmän och forskare. Förändringen i synen på vad som är giltig kunskap återspeglas i dagens utbildningspolitik och gäller således skol- och undervisningsverksamhet. Kunskap som figurera i detta sammanhang ska vila på en vetenskaplig bas. För att nå målet med en forskningsbaserad skolverksamhet bör man arbeta på flera håll samtidigt.

Förra året, 2009, inledde området för Utbildningsvetenskap på Linköpings universitet, Linköpings kommun och Norrköpings kommun ett samverkansprojekt som syftar till främja en ökad forskningsbaserad skolverksamhet. Under hösten hölls två Science Cafés¹ som syftar till att skapa en dialog mellan forskare och verksamma inom skolområdet. Inför det fortsatta arbetet kommer även andra forskningskommunikativa metoder att övervägas och några prövas. Nästa steg i detta samverkansarbete blir därför att undersöka vilka metoder som kan användas i liknande omständigheter, fatta beslut om vilka som ska användas samt under hösten pröva dessa metoder.

Syfte

Syftet med denna undersökning är att formulera ett diskussionsunderlag för det vidare forskningskommunikativa arbetet som området Utbildningsvetenskap på Linköpings universitet, Linköpings kommun och Norrköpings kommun bedriver. Mer precist kommer fokus att läggas på några av de aspekter av högskolans ordinarie verksamhet som kan vara centrala för att främja en forskningskommunikation med fokus på dialog mellan forskare och verksamma inom skolområdet.

SCENARIOPLANERING

För att kunna öka kunskapen om forskningskommunikativa metoder har en scenarioplanering används i denna undersökning. Scenarioplanering, scenarioteknik, etc. är olika begrepp på en metod för att försöka förbereda sig inför framtiden på ett systematiskt sätt och för att på ett tidigt stadium fatta underbyggda beslut.² Scenarioplaneringens förtjänst är att den kretsar kring en kreativ och intellektuell process, men samtidigt är det nödvändigt att erkänna att vetenskapen om framtiden är begränsad, menar Bengt Wahlström. Den kan användas i olika sammanhang,

¹ Science Café är en internationellt spridd företeelse som syftar till att skapa dialog mellan forskare och allmänhet. Tanken är att forskare och allmänheten för en dialog om forskning i en miljö som gynnar dialogen; exempelvis ett café. Forskaren gör en kort inledning och sedan tar en moderator vid som moderera den efterföljande dialogen.

² Se exempelvis: Bengt Wahlström, *Ordning & Oreda: Omvärldsanalys för beslutsfattare* (Malmö: Liber AB, 2004); Göran Pagels-Fick Business, *Intelligence: Om organisation metoder och tillämpning* (Malmö: Liber AB, 2008); Mats Lindgren & Hans Bandhold, *Scenarioplanering: Länken mellan framtid och strategi* (Uppsala: Uppsala Publishing House, 2008).

såsom när man vill pröva idéer, göra strategiska utvärderingar eller att genomföra en strategisk utveckling. Det finns olika former av scenarioplaneringar, anger Wahlström, två svenska modeller är Per Frankelius World Mapping Method (WMM) och Kairos-gruppens TAIDA-modell: Tracking, Analysing, Imaging, Deciding, Acting. Frankelius WMM har ett fokus på kunskap men är även ett invecklat system för hur den ska användas där de olika stegen: omprövning av perspektiv, kreativ urladdning, analys I, analys II, sammansmältning, informationssökning, ny affärskarta och handling i sin tur struktureras och graderas genom en mångfald symboler.³ Även om Kairos-gruppens TAIDA-modell kritiseras av Wahlström, bland annat för att vara för inriktad på intuitionen, har den valts som scenarioplaneringsmodell i denna undersökning. Anledningen är att de aspekter som är föremål för kritik i detta sammanhang är dess styrka; när det gäller vägar att ytterligare öka möjligheten att nå en forskningsbaserad skolverksamhet. TAIDA-modellens styrka är just att den uppmanar användarna till att använda visioner i sin scenarioplanering. Mer utförligt står TAIDA för:

Tracking: att spåra förändringar och tecken på hot och möjligheter.
Analysing: att analysera konsekvenser och generera scenarier.
Imaging: att identifiera möjligheter och generera visioner av det önskade.
Deciding: att väga samma informationen, identifiera vägval och strategier.
Acting: att sätta upp kortsiktiga mål, ta de första stegen och följa upp handlingarna.⁴

Lindgren och Bandhold beskriver sedan sju principer för scenariotänkande. Det är viktigt att skaffa sig en "verktygslåda" för hur man ska arbeta, exempelvis vilka metoder man samlar in material. Vi bör *hantera hjärnan försiktigt* och således gör medvetna val i det vi samlar in så att vi kan behandla det effektivt. Vi bör *tänka i dramer* där vi kanaliserar vem som gör vad, när, var, hur och varför. Det är även centralt att *tänka i framtider* där vi använder olika metoder för att skapa oss bilder av konsekvenser av handlande och vad det tyder på. Vi måste även vara *vaksam på osäkerheter* förändringar är vanliga. Att *tänka i system* alltså hur saker och ting hänger ihop i olika nivåer eller är ömsesidigt ökar vår förståelse av sammanhang. Slutligen poängterar författarna vikten av att *tänka på aktörer och utspel*: vilka är centrala aktörer inom området och vilka utspel kan de tänkas göra? I TAIDA-modellen används även ett flertal metoder för insamling av data, exempelvis mediebaseade metoder, intervjubaserade metoder, aktörsbaseade metoder, konsekvensbaseade metoder. I denna scenarioplanering kommer mediebaseade metoder att användas för att följa stegen i TAIDA-modellen.

TRACKING

Ett sätt att skapa möjligheter att nå en ökad forskningsbaserad skolverksamhet kan att utgå från den arena där stora delar av forskningen bedrivs: högskolor och universitet. Högskolan har två huvudsakliga uppgifter: att bedriva forskning samt att bedriva undervisning. Till detta brukar man lägga ytterligare en uppgift, stundom benämnd som den "tredje uppgiften", som omfattar samverkan med det omgivande samhället samt spridning av forskningsresultat.⁵ Forskning är uppenbart en viktig arena i sammanhanget. Undervisning spelar även den en central roll. Samverkan med det omgivande samhället och spridning av forskningsresultat likaså. Av dessa tre arenor är den sista av främst intresse när det gäller samverkan mellan universitet och omgivande samhälle, såsom beskrivits inledningsvis. Emellertid kan det finnas en poäng att kort beröra de två förra och trender där som kan påverka forskningsbaseringen i skolverksamheten.

³ Per Frankelius, *Omvärldsanalys* (Malmö: Liber AB, 2007).

⁴ Lindgren & Bandhold (2008) 50.

⁵ Se Högskolelagen (1992: 1434) samt lag (2009:45).

ANALYSING

Forskning

Forskning och då främst utbildningsvetenskaplig forskning spelar en avgörande roll i sammanhanget, som beskrivit ovan. Det är ju den som utgör själva grunden: det är forskningsbasen. När det gäller skolområdet inbegriper den forskningen från de för undervisningen relevanta ämnesområdena samt den pedagogiska-, didaktiska-, utbildningsvetenskapliga, etc. forskningen som är central. Det är ju därför viktigt att forskningen upplevs som relevant i skolan och för verksamma i skolan. Här står ibland den fria mot den styrda forskningen. En trend som har blivit allt mer framträdande under några år tillbaka är vikten av att publicera i tidskrifter som finns representerade i ISI-Web of Knowledge.⁶ Vikten av att publicera sin forskning och bli läst har alltid varit central inom vetenskapligt arbete. Skälen att publicera har säkerligen varit olika. I senaste forskningspropositionen har publicering och citering kopplats till kvalitet, som ska lägga grund för fördelning av regeringens anslag till universiteten:

Kvaliteten bör mätas utifrån lärosätenas möjlighet att attrahera externa medel och antalet publikationer kombinerat med en citeringsanalys. Denna metod för kvalitetsbaserad tilldelning och omfördelning bör stimulera lärosäten att finna forskningsprofiler där de har en konkurrensfördel gentemot andra. En tydligare rollfördelning mellan lärosäten och ökad specialisering kan därmed uppnås.⁷

Den modell som presenterades i propositionen har varit föremål för diskussion, bland annat hos Vetenskapsrådet, då man såg nackdelar med modellen.⁸ Regeringen gav emellertid Vetenskapsrådet i uppdrag att utifrån föreslagen modell om beräkning av vetenskaplig produktion och citering bereda ett underlag för beräkning. Forskningen inom området utbildningsvetenskap rör sig främst inom klassen Education. Kopplingen mellan produktion och medelstillsättning till högskolorna och universiteten kommer förmodligen att förändra nuvarande publikationsmönster mot snävare variationsrikedom som riskerar att begränsa spridningen av forskningsresultat till skolområdet. I takt med att kraven ökar på att använda sig av publikationsstrategier som gynnar universitetets publikationsindex, för att öka dess medelstillsättning, minskar forskares tidsrymd att producera andra texter. Därmed finns det en risk forskare minskar omfattningarna av populärvetenskapliga publikationer och läroböcker, på grund av att inte har samma värde som de som ingår i ISI.

Inom det utbildningsvetenskapliga området har man i betänkandet "En hållbar lärarutbildning", som presenterades i december 2008, gjort klart att man vill skärpa upp den vetenskapliga grunden ytterligare då den tidigare inte anses ha genomsyrat utbildningen som den borde gjort.⁹ Generellt handlar det om ökade ekonomiska resurser för att öka den utbildningsvetenskapliga forskningen. Man föreslår att utbildningsvetenskapliga kommittén ska bli ett eget vetenskapsområde vilket skulle gynna den utbildningsvetenskapliga forskningen, bland annat genom att öka finansieringen. Ett exempel är att man vill ytterligare vill stimulera satsningarna på "kommundoktorander" med utökade medel. Man vill även satsa på nationella centra för ämnesdidaktisk forskning som ska finnas för varje större undervisningsämne.

⁶ ISI-Web of Knowledge är: An intelligent research platform that provides access to the world's leading citation databases, including powerful cited reference searching, the Analyze Tool, over 100 years of comprehensive backfile and citation data. <http://wokinfo.com/about/whatitis/> (Den 15 dec. 2010 kl. 22:14).

⁷ Prop. 2008/09:50, *Ett lyft för forskning och innovation* (Stockholm: Fritzes, 2008), 23.

⁸ Vetenskapsrådet Dnr. 111-2008-7887, *Svar på regeringsuppdrag att med utgångspunkt från propositionen Ett lyft för forskning och innovation redovisa beräkningsunderlag för indikatorn publiceringar och citeringar inför resursfördelning 2010* (Stockholm: Vetenskapsrådet, 2009).

⁹ SOU 2008:109, *En hållbar lärarutbildning* (Stockholm: Fritzes, 2008).

En given uppgift i detta sammanhang är att i respektive undervisningsämne bygga upp fungerande nätverk för erfarenhetsutbyte, inte minst internationellt, och annan kontakt mellan lärosäten som utbildar lärare i det aktuella ämnet. Andra viktiga uppgifter är att anordna konferenser och hålla kontakt med de olika ämnesföreningarna för lärare. Härigenom kan utan omvägar en nära samverkan initieras mellan lärosätena och lärare på fältet, vilket torde vara gynnsamt för lärarnas känsla för att den utbildningsvetenskapliga forskningen angår dem. Dessutom kan lärares aktuella erfarenheter från verksamhetsfältet bättre tillvaratas och kompetensutvecklingsbehovet kontinuerligt tillgodoses.¹⁰

Regeringens strävan efter en tydligare rollfördelning mellan lärosäten och specialisering såsom beskrivs i propositionen och i betänkandet kan påverka samverkan mellan universitet och omgivande samhälle. Det finns en risk att den direkta dialogen begränsas genom att forskningen som bedrivs på en högskola eller universitet enbart kommer att beröra särskilda områden. Där andra områden, som även är viktiga för skolan, endast kan nå verksamma inom det regionala skolområdet via andra kanaler än direkta möten med forskare.

Undervisning

I högskolelagen (1992:1434) står uttryckligen i kap.1 2 § att "Staten ska som huvudman anordna högskolor för 1. utbildning som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet..." Dagens lärarutbildning och andra pedagogiska utbildningar ska alltså vila på en vetenskaplig grund. Men vad en vetenskaplig grund är eller hur förankrad den är skiljer sig åt mellan olika utbildningar. Inom det nyss nämnda betänkandet "En hållbar lärarutbildning" betonas behovet av en förändring gällande forskningens betydelsen och funktion inom lärarutbildningen.

Den vetenskapliga grunden säkras genom att undervisningen är forskningsbaserad. [Utredningen vill] ... lyfta fram begreppet forskningsbaserad istället för forskningsanknytning. Att undervisningen är forskningsbaserad innebär att forskningen är den grund på vilken undervisningen vilar, istället för att forskningen är något parallellt som anknyts till undervisningen.¹¹

Distinktionen mellan forskningsanknuten och forskningsbaserad är en nödvändig väg att gå för att undervisningen ska vila på en vetenskaplig grund. Utvecklingen mot en forskningsbaserad undervisning kommer rimligtvis att även att gynna arbetet med att bedriva en forskningsbaserad skolverksamhet, på sikt. Men med tanke på att den nya lärarutbildningen tidigast kommer att starta 2011, om det är möjligt, och att de första nyexaminerade lärarna först kommer ut fyra år senare, bör andra insatser riktas mot dagens skola.

Under utbildningens gång finns det emellertid metoder som kan sättas i bruk för att försträka en forskningsbaserad skolverksamhet. Ett förslag är satsningar på att öka vetenskapligheten i de examensarbeten som skrivs inom lärarutbildningen. Det är viktigt att handledarna är disputerade och att det ges ökade möjligheter för studenterna att ingå i redan existerande forskningsprojekt. I takt med att examensarbetenas vetenskapliga kvalitet höjs kommer det påsikt att öka en forskningsbaserad skolverksamhet. Men det kan även finnas mer direkta kopplingar mellan universitet och skola i samband med examensarbeten. Vissa lärarutbildningar har ett utarbetat samarbete där kommunerna och skolorna lämnar förslag till ämnen eller frågor att studera och ger då även en ingång för studenterna till skolorna att bedriva undersökningar på.

¹⁰ SOU 2008:109 (2008) 389.

¹¹ SOU 2008:109 (2008) 192.

Inom den verksamhetsförlagda utbildningen föreslås en ny organisation där exempelvis ansvaret att hitta skolor ska skjutas över till skolorna som får ansöka om att bli en fältskola som ska kvalitetssäkras av Statens skolverket /skolinspektion. Skolan blir sedan en fältskola under tre år. Idag finns ett utvecklat samarbete mellan Linköpings universitet och Tranås kommun som heter Mentorsakademin (idag är andra kommuner involverade). Inom Mentorsakademin ges mentorer (nu handledare) bland annat möjligheter till olika kurser samt föreläsningar där forskare kommer till kommunen. Denna verksamhet syftar till att understödja handledare i deras arbetet tillsammans med studenterna, vilket på sikt skapar bättre förebredda nyexaminerade lärare men även den dagliga verksamheten på skolan.

Forskningskommunikation

Kommunikation har alltid varit en central aspekt av den vetenskapliga verksamheten.¹² Många gånger har kommunikationen främst varit inriktad mot andra forskare som ett led i att nå en ökad alternativt mer tillförlitlig vetenskaplig kunskap. Kommunikationen av forskningsresultat sker emellertid inte enbart inom den vetenskapliga kretsen, utan kan även vara riktad mot det omgivande samhället. I dylika fall kan man tala om forskningskommunikation. Vikten av att kommunicera sin forskning till det omgivande samhället har under senare år förtydligats i utbildningspolitiskt hänseende. Det framgår klart i högskolelagen och i högskoleförordningen att forskningskommunikation är en central aspekt av högskolans verksamhet. I högskolelagen tydliggör man vikten av forskningskommunikation i kap. 1 § 2 och skriver:

I högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta. Lag (2009:45) 13

I högskoleförordningen framgår i kap. 4 § 15 att en bedömningsgrund för att erhålla en anställning som lektor är "förmåga att samverka med det omgivande samhället och att informera om forskning och utvecklingsarbete."¹⁴ Som en del av högskolors och universitets ansvarsområde ligger således ta ett uttryckligt ansvar för forskningskommunikation, något som inte alltid varit självklart.

När det gäller högskolans verksamhet och utbildningar riktade mot skol- och utbildningsområdet initierades under mitten av 1990-talet arbetet med Regionala utvecklingscentrum (RUC). Syftet med RUC var att utveckla ett samarbete mellan högskolor som bedriver lärarutbildning och det omgivande samhället i frågor som berör grundutbildning, vidareutbildning, forskning etc.¹⁵ Förra året presenterade Högskoleverket en utvärdering av RUC som belyser den variationsrikedom som förekommer när det gäller centrumens uppbyggnad och verksamhet. I utvärderingen intervjuades bland annat skolchefer och utvecklingsledare och de vittnar om att när det gäller spridning av forskningsresultat är det få som använt eller ser RUC som en partner. Ett svar på denna kritik presenteras i ett slutbetänkande som kom i december 2009 där regeringens särskilda utredare Rolf Sandahl

¹² Se ex Ludwik Fleck, *Uppkomsten och utvecklingen av ett vetenskapliga faktum: Inledning till läran om tankestil och tankekollektiv* (Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion, 1935/1997); Thomas, S. Kuhn, *De vetenskapliga revolutionernas struktur* (Stockholm: Thales, 1979/1997).

¹³ Högskolelag (1992:1434) samt lag (2009:45), kap. 1. § 2.

¹⁴ Högskoleförordning (1993:100), kap. 4 § 15.

¹⁵ Aija Sarduskis, Rapport 2009:1: *Utvärdering av regionala utvecklingscentrum och nationella centrum* (Stockholm: Högskoleverket, 2009).

föreslår en utvidgning av RUC:s verksamhet och ett tydliggörande av vikten av forskningskommunikation.¹⁶

Internationella och svenska erfarenheter visar att det krävs mer av interaktion mellan lärare, skollära och de som ansvarar för att tillgängliggöra forskningsresultat för att ny kunskap ska komma till användning. Det finns en rad aktiviteter som kan tillämpas för att ta vara på och använda tillgänglig information, exempelvis nätverk, seminarier, forskningscirklar, konferenser m.m. För att forskningsresultat inte bara ska nå ut utan också nå fram, anser utredningen att det måste finnas en organisation som inte bara sprider utan också hjälper till att bearbeta denna information.

Utredningen menar att det krävs en särskild mötesarena för att kunna ta till vara och använda forskningsresultat. Det finns alternativa former för att organisera en sådan mötesplats. ...

RUC är redan i dagsläget en länk mellan kommuner och skolor respektive högskolor och universitet och skulle i framtiden kunna fungera som mötesplats för diskussioner om forskningsresultat.¹⁷

Efter en genomgång av de universitet som bedriver lärarutbildning och deras olika RUC-organisationers hemsidor framgår det pågår en mångfald olika verksamheter.¹⁸ När det emellertid gäller olika former av forskningsinformativa och forskningskommunikativa metoder så finner man i stort sett liknande verksamheter. Flertalet av dem erbjuder utbildningar, seminarier, konferenser, föreläsningar, informationsbrev och är med och arrangerar nätverk. Dessa metoder är kända sedan tidigare och får anses vara väl beprövade. Något som man lyfter fram är vikten av mötet, vilket ligger i linje med Sandahls utredning. Men förutom ovanstående uppräknade metoder är det inget center som mer i detalj beskriver hur dessa möten bör gå tillväga för att skapa en dialog, mellan forskare och omgivande samhälle.

I Sandahls betänkande föreslår han även att man ska utveckla en mäklarorganisation, i likhet med en som finns i Danmark, som ska göra forskningsöversikter inom det utbildningsvetenskapliga området. Denna organisation föreslås bli ett råd som ligger under Utbildningsdepartementet. Till detta föreslås att Skolverket ska få i uppdrag att göra en särskild satsning på forskningsinformation.¹⁹ På Skolverkets hemsida beskrivs i likhet med Sandahls utredning olika vägar för att sprida forskningsresultat.

- **Skolverkets planerade aktiviteter:**
- Lansera en webbplats med ambitionen att ta ett helhetsgrepp över spridningen av forskningsresultat i skolan. Materialet samlar vi in i samarbete med universitet och högskolor. Prioriterade områden som vi inledningsvis kommer att fokusera på är; betyg & bedömning, elevhälsa, entreprenörskap, jämställdhet, matematik, naturvetenskapliga ämnen, svenska, läs- och skriv, specialpedagogik och våld i

¹⁶ Utbildningsdepartementet, *SOU 2009:94 Att nå ut och nå ända fram: Hur tillgången till policyinriktad utvärdering och forskningsresultat inom utbildningsområdet kan tillgodoses* (Stockholm: Utbildningsdepartementet, 2009).

¹⁷ SOU 2009:94 (2009), 126-127.

¹⁸ GRUC, Göteborgs regionala utvecklingscentrum, Göteborgs universitet, RUC, Regionalt utvecklingscentrum, Karlstads universitet, (CKS, Centrum för kommunstrategiska studier, Linköpings universitet), RUC, Regionalt utvecklingscentrum, Luleå tekniska universitet RUN, Regionalt utvecklingsnätverk, Mittuniversitetet, RUC, Regionalt utvecklingscentrum, Stockholms universitet, RUC, Regionalt utvecklingscentrum, Umeå universitet, RegPed, Regionalt pedagogiskt kunskapscentrum, Uppsala universitet och RUC, Regionalt utvecklingscentrum, Växjö universitet

¹⁹ Se Utbildningsdepartementet, (2009) samt Skolverkets hemsida <http://www.skolverket.se/sb/d/2363> (den 17 jan 2010 kl. 20.37).

skolan. Men även andra områden kommer vi att ta upp. Via webbplatsen kommer vi också att länka till olika forsknings- och kunskapsöversikter som finns publicerade på andra webbplatser.

- Ta fram en egen publikationsserie som heter Forskning för skolan.
- Ta fram fördjupat material i samarbete med forskning.se .
- Ta fram forskningsöversikter tillsammans med Vetenskapsrådet.
- Ordna och delta i möten och seminarier som främjar kontakten mellan praktiker och forskare.

Mötet mellan teori och praktik

Det är många aktörer som på olika sätt sprider forskningsresultat. Via Internet, fackpress, rapporter, seminarier, forskningscirklar etc. Spridning av forskningsresultat måste ske på olika sätt och på olika nivåer. Att nå ut är en sak att nå ända fram är en annan sak. Det är i mötet mellan teori och praktik som en ökad utveckling av skolan blir till.²⁰

Sandahl understyrker vikten av forskningsinformation men även forskningskommunikation i form av möten i sitt slutbetänkande, vilket nu visar sig vara en del av Skolverkets planerade aktiviteter inom området.

I Vetenskapsrådet skrift "Framgångsrik forskningskommunikation – en dialog mellan forskare, finansärer och informatörer" menar man att begreppet forskningskommunikation har avlöst begreppet forskningsinformation som uppmärksammades på 1970-talet inom högskolevärlden.²¹ Anledningen till att forskningsinformation har kommit att ersättas av forskningskommunikation är att det förra ansågs allt för inriktat mot monolog och det senare i allt större utsträckning karakteriseras av en dialog; där forskaren inte bara talar utan även lyssnar. Erica Almqvist och Jan Nyberg, som skriver för vetenskapsrådets räkning, menar att det är värt att göra en distinktion mellan begreppen och gör själva följande åtskillnad:

Med forskningskommunikation menar vi kommunikation som sker utanför den inomvetenskapliga kretsen av forskare.

Det kan dock ibland vara befogat att göra en distinktion mellan tre typer av kontakter:

- Forskningsinformation – populärvetenskap, enkelriktat, forskaren "talar"
- Forskningskommunikation – dialog, samverkan, forskaren "talar och lyssnar"
- Forskningsinteraktion – samverkan, agerande, forskaren och annan aktör "gör" något.²²

Forskningskommunikation kan alltså anses ha fokus på dialoginspirerade aktiviteter där forskaren är en aktör bland andra. Vikten av dialog inom forskningskommunikation anges även av Louise Phillips som beskriver den "dialogiska vändningen" inom forskningskommunikation.²³ Phillips beskriver, i likhet med Almqvist och Nyberg, ett skifte från information eller monolog till kommunikation och dialog, som under 2000-talet har spridit sig inom EU. Den dialogiska vändningen anses emellertid inte oproblematisk utan ett antal röster har höjts som ifrågasätter

²⁰ Skolverket <http://www.skolverket.se/sb/d/2363/a/18620> (den 17 jan 2010 kl. 20.38).

²¹ Erica Almqvist & Jan Nyberg, *Framgångsrik forskningskommunikation – en dialog mellan forskare, finansärer och informatörer* (Stockholm: Vetenskapsrådet, 2004).

²² Almqvist & Nyberg, (2004) 9.

²³ Louise Phillips, "När forskningsbaseret viden förhandlas – den dialogiska vändningen inom forskningskommunikation" *Laering & medier*, Nr 1 (2008).

vilken dialog man egentligen kan åstadkomma; om det inte allt för ofta sker på forskarens villkor, skriver Phillips.

När det gäller de trender som beskrivits ovan så kan man se att det finns två tendenser som tornar upp sig vid horisonten; dels mot en ökad statlig styrning av forskning och utbildningsverksamhet samt dels mot ett ökat fokus på dialog mot det omgivande samhället. Nedan kommer några förslag på hur man kan möta detta ur ett forskningskommunikativt perspektiv.

IMAGINING

När det gäller punkten Imagining så ser jag det främst som en aktivitet som vi, från universitetets sida samt representanter från kommunerna, bör göra tillsammans. Och det gäller även den sista delen av TAIDA-modellen: Acting. Men jag vill ändå passa på att lämna några tankar på möjliga satsningar och vad som kanske bör prioriteras.

Forskning

Det är möjligt att ett ökat tryck på publicering i ISI Web of Knowledge kommer att påverka forskares satsningar på mer populärvetenskapliga arbeten negativt. För att främja att forskningsresultat når ut i större utsträckning så bör man under forskarutbildningen delta på kurser som behandlar forskningskommunikation ur olika perspektiv; det kan vara inomvetenskapligt såväl som riktat mot det omgivande samhället. Detta är ett förslag om presenteras av Almqvist och Nyberg i sin text "Framgångsrik forskningskommunikation".²⁴ Ett ytterligare förslag som presenteras i deras text är vikten att forskningskommunikation ska vara meriterade i större utsträckning än vad det är. Detta är något som man inom universitetet kan främja genom olika instrument, exempelvis i lönesättning eller vid tillsättning av tjänster.

Undervisning

Inom undervisningen är examensarbeten på skolor en intressant väg att bygga vidare på. Detta kan ge direkta kopplingar mellan skolans verksamhet och akademisk verksamhet. I de fall det går att koppla pågående forskningsprojekt till examensarbeten på skolor skapas ytterligare försträckningseffekter. Detta kräver å andra sidan en väl fungerande organisation där både universitet och skolor kan kommunicera och lämna förslag. Utbyggnaden av mentorsakademien är även den intressant. Om handledare ges återkommande tillfällen att vidareutbilda sig samt möjlighet att få del av aktuell forskning genom möten, seminarier eller andra möten, gynnas både studenter och skolor.

Forskningskommunikation

Det finns som ovan beskriv behov av ökade satsningar inom forskningsinformation och forskningskommunikation. I ljuset av ett ökat fokus på forskningskommunikation som kretsar kring möten mellan forskare och praktiker och att skapa dialog ligger området Utbildningsvetenskaps samverkan tillsammans med Linköpings kommun och Norrköpings kommun väl i linje med en framväxande trend. Science Cafés är ett gott exempel på forskningskommunikation. De erfarenheter vi hitintills har är enbart goda och flera kommuner har visat intresse för att själva anordna Science Cafés.

Till detta bör även andra metoder prövas och utvärderas. Det som då är av intresse är att rikta blicken mot metoder som just riktar sig mot dialog. I de material jag har gått igenom finns det emellertid få exempel på hur detta kan ske. På Vetenskapsrådets hemsida ger man några

²⁴ Almqvist & Nyberg, (2004).

exempel på alternativa sätt att arbeta med forskningskommunikation.²⁵ Bland annat beskrivs den internationella vetenskapsfestivalen i Göteborg, vetenskapsteater, mötesplats mellan forskare och folkvalda och Vetenskaps och allmänhets verksamhet.²⁶ Dessa aktiviteter är värda att undersöka vidare och se om de kan omvandlas till att fungera i vår region. Det är då viktigt att ställa frågor som om vi ska ha en egen forskningsfestival: hur omfattande bör den vara, vilka forskare bör ingå, vilken tid på året passar bäst, ska den uppdelas i vissa skolformer eller vara allmän, bör den ha ett tema eller vad som är aktuellt etc.? När det gäller möten mellan forskare och folkvalda så sker det i viss mån redan, men bör denna verksamhet utvidgas och i så fall på vilket sätt? Vetenskap och allmänhet har flertal intressanta verksamheter, exempelvis har vi fått inspiration om Science Café där. Men de har även andra verksamheter som bör diskuteras inom vårt samverksansprojekt.

För att skapa en forskningskommunikation, inriktad mot dialog, är just diskussionen central, annars riskerar man att hamna i det som Phillips varnar för: att dialogen sker på forskarens villkor.

ACTING

Nästa steg är att vi har ett möte där detta underlag kan presenteras tillsammans med vad kommunrepresentanterna arbetar med i frågan. Det är först då ett gemensamt underlag kan forumleras som kan ligga till grund för vår fortsatta samverkansarbete. Det är ett steg i att vidareutveckla idén om forskningskommunikation – för en forskningsbaserad skolverksamhet.

²⁵ Vetenskapsrådet

<http://www.vr.se/omvetenskapsradet/verksamhet/forskningskommunikation.4.1c4900da108bf5d57a58000601.html> (Den 17 januari 2010 kl. 21:01).

²⁶ Vetenskap och allmänhets verksamhet är inriktade på kommunikation mellan vetenskap och allmänhet. <http://www.v-a.se/> (Den 17 januari 2010 k. 21:54).

LITTERATUR

Almberg, Erica & Nyberg, Jan. Framgångsrik forskningskommunikation – en dialog mellan forskare, finansörer och informatörer (Stockholm: Vetenskapsrådet, 2004).

Fleck, Ludwik . Uppkomsten och utvecklingen av ett vetenskapliga faktum: Inledning till läran om tankestil och tankekollektiv (Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion, 1935/1997).

Frankelius, Per. Omvärldsanalys (Malmö: Liber AB, 2007).

Högskolelagen (1992: 1434).

Kuhn, Thomas, S. De vetenskapliga revolutionernas struktur (Stockholm: Thales, 1979/1997).

Lindgren, Mats & Bandhold, Hans. Scenarioplanering: Länken mellan framtid och strategi (Uppsala: Uppsala Publishing House, 2008).

Pagels-Fick, Göran. Business, Intelligence: Om organisation metoder och tillämpning (Malmö: Liber AB, 2008).

Phillips, Louise. "När forskningsbaseret viden förhålls – den dialogiska drejningen in i forskningskommunikation" *Laering & medier*, Nr 1 (2008).

Prop. 2008/09:50, Ett lyft för forskning och innovation (Stockholm: Fritzes, 2008).

Sarduskis, Aija. Rapport 2009:1: Utvärdering av regionala utvecklingscentrum och nationella centrum (Stockholm: Högskoleverket, 2009).

SOU 2008:109, En hållbar lärarutbildning (Stockholm: Fritzes, 2008).

Utbildningsdepartementet, SOU 2009:94 Att nå ut och nå ända fram: Hur tillgången till policyinriktad utvärdering och forskningsresultat inom utbildningsområdet kan tillgodoses (Stockholm: Utbildningsdepartementet, 2009).

Wahlström, Bengt. *Ordning & Oreda: Omvärldsanalys för beslutsfattare* (Malmö: Liber AB, 2004).

Vetenskapsrådet Dnr. 111-2008-7887, *Svar på regeringsuppdrag att med utgångspunkt från propositionen Ett lyft för forskning och innovation redovisa beräkningsunderlag för indikatorn publiceringar och citeringar inför resursfördelning 2010* (Stockholm: Vetenskapsrådet, 2009).